

Historical Sociology of Iran:

A Critical Approach To Prof. Katouzian's Works

نظریه دولت در ایران معاصر

طرح، نقد و بررسی نظریه‌های دولت با تأکید بر آراء هما کاتوزیان

محمدسالار کسرائی

Mohammadsalar.kasraie@gmail.com

ظهور علوم اجتماعی جدید و ادعای آن مبنی بر توان تبیین تحولات اجتماعی، سیاسی و تاریخی موجب شکل‌گیری نظریه‌های اجتماعی با رهیافت‌های مختلف در خصوص مسائل اجتماعی-تاریخی شده است. با این مدعا، در واقع نظریه به تاریخ پژوهان و تاریخ‌نگاران کمک کرده است تا عمیق‌تر و با نگرشی تبیینی به سراغ حوادث بروند و رویدادهای تاریخی را نه صرفاً به عنوان حوادثی منفرد و یکتا، بلکه به عنوان رویدادهایی که از منطقی درونی برخوردارند و احتمالاً مشابهت‌هایی با رویدادهایی از این سنخ در تاریخ و سرزمین‌های دیگر دارند، بنگرند. بنابراین و از این منظر، تاریخ و نظریه اجتماعی از همان ابتدا دارای ارتباط تنگاتنگ بوده‌اند. پیتربرک در کتاب تاریخ و نظریه اجتماعی بیان می‌کند «جامعه‌شناسی و تاریخ اگرچه ممکن است گاهی متناقض دیده شوند، ولی بهتر است آن‌ها را مکمل یکدیگر بدانیم» (۱۳۹۰: ۸). در همان کتاب از قول فوستل دوکولانز (Fustel de Coulanges) نقل می‌شود که: «تاریخ علم واقعیت‌های اجتماعی، یعنی همان جامعه‌شناسی حقیقی است. اندی‌شمندانی چون توکویل، مارکس، پاره‌تو، دورکهایم، وبر و ... همگی در راستای ترکیب نظریه و تاریخ گام برداشته‌اند» (ص، ۱۲).